

UNIFORMELE ARMATEI ROMANE IN TIMPUL RĂZBOIULUI DE INDEPENDENȚA A PATRIEI

de ADRIAN-SILVAN IONESCU

Studiul de față se ocupă numai de uniformele trupelor care au participat efectiv la lupte.

În 1873 se tipărește o broșură care cuprindea normele confecționării uniformelor armatei române, început pe la 1860. Până în 1877, și chiar în timpul războiului, intervin mici modificări ce vor fi menționate pe parcurs.

Înainte de a porni la descrierea uniformelor sînt necesare cîteva noțiuni generale și precizări.

Chipiul — cu fundul mai mic decît baza, cu partea din spate înclinată spre față și cozoroc pătrat, rotunjit la colțuri, din lac negru — este pentru toate trupele de postav civit (bleumarin), excepție face chipiul roșu și apoi alb al corpului de stat major, și garance al genului și al medicilor — diferind doar banda și paspoalele de culoare caracteristică armatei. În față chipiul are o torsadă sau „gansă” — de lînă la trupe și de fir la ofițeri —, care prinde cu un nasture mic de uniformă o cocardă tricoloră; sub ea se află inițiala domnească din metal galben. De altfel toate coifurile au în față inițiala domnească (fac excepție pălăriile și bicornurile flotei, cît și bonetele tuturor trupelor). Chipiul e surmontat de un pumpon cu două globuri (cel de sus de 45 mm \varnothing , cel de jos de 26 mm) sau de penaj sau egretă. În timp de campanie chipiul se acoperă cu o învelitoare de mușama neagră, iar pentru vreme de vară se introduce o învelitoare de pînză albă (Înalt Decret nr. 1077/mai 1877); vara ofițerii au un chipiu în întregime de pînză albă, inclusiv cozorocul, fără însemne. Boneta este purtată de toate trupele numai în cazarmă — este de postav civit cu paspoalele și ciucurele de lînă, din față, de culoare caracteristică armeei.

Majoritatea armelor au tunica din postav civit, închisă cu șapte nasturi (cu excepția artileriei, a vînătorilor pedestri și a echipajelor trenului, care o, au castanie, iar roșiorii o au roșu-garanec). Paspoalele, manșetele, gulerul și contra-epoleții (bucăți dreptunghilare de postav, prinse cu un capăt în cusătura umărului și cu celălalt într-un nasture de uniformă, lingă guler) sînt de culoare caracteristică armeei. Contra-epoleții au pe ei numărul regimentului sau al batalionului, din postav de culoare distinctă.

Pantalonii sînt de postav ser, tăiați drepți și cu paspoale de culoare caracteristică armeei (doar genul și flotila au pantaloni de postav civit; dorobanții au ȋtari albi, iar roșiorii și călărașii au pantaloni albi, strimți, cu găitane).

Toate trupele poartă cizme și în mică și în mare ȋnută (roșiorii și călărașii au pentru mare ȋnută botfori). Dorobanții aveau inițial opinci, dar prin Înalt Decret nr. 252/12 febr. 1877 se introduc și pentru ei cizme.

Mantaua de postav ser, cu paspoale, contra-epoleți și petlițe caracteristice culorii armei, și cu glugă, este generală. Gluga este suprimată la dorobanți (Decizie Ministerială nr. 27/7 iunie 1874) și vinători.

Ofițerii au aceeași uniformă ca trupa (exceptând flotila), diferind doar textura materialelor și, bineînțeles, distincțiile de grad.

Gradele inferioare se disting după galoanele dispuse în unghi deasupra manșetei tunicii: un galon de lână galbenă pentru fruntaș, două pentru brigadier (caporal), un galon de fir pentru sergent, unul lat și unul îngust, de fir, pentru vagmistru (sergent major), două galoane late pentru sergent adjutant (plutonier).

Distincția gradelor ofițerești se face după tresele și galoanele de la chipiu și de la manșetă, cit și după epoleți. La chipiu, ofițerii inferiori au o singură tresă diagonală, iar „nodul unguresc” de pe fund e împletit tot dintr-o tresă; la cei superiori sînt cîte două, iar la generali, trei. Ofițerii inferiori au epoleții cu ciucuri moi, iar cei superiori cu ciucuri tari — așa numiții „epoleți înghețați”. În mică ținută se poartă trefle de fir, unde diferența de treaptă ofițerească este supusă aceluiași principiu al creșterii numărului de trese de la una la trei. Cînd se poartă pe manta — care nu mai are alt semn distinctiv — trefele primesc niște inele indicatoare de grad, din metal alb, corespunzînd numărului de stele de pe epoleți. Inițial, epoleții se purtau pe o tunică specială de mare ținută, dar prin Înalt Decret nr. 1421/24 iulie 1876, e permis să fie aplicați pe umerii tunicii de mică ținută. Epoleții sînt prinși pe umăr de un ține-epolet (inel de tresă sau galon, căptușit cu postav de culoare distinctivă). Gradele se disting în felul următor: sublocotenent — o tresă în jurul turbanului chipiului și la mîneacă, și o stea mică, argintie, pe cpolet; locotenent — două trese și două stele; căpitan — trei trese și trei stele; maior — un galon lat de 20 mm, ornamentat cu trei rinduri de zigzaguri și o tresă, la chipiu cit și la manșetă, și o stea mare pe epolet; locotenent-colonel — galonul cu două trese și două stele; colonel — galon cu trei trese și trei stele. Generalii de orice grad vor avea, la chipiu, sub inițiala domnească, un soare de argint cu o stea de aur în mijloc. Diferența survine la numărul treselor și al ramurilor de frunze de stejar de pe banda chipiului (cusute cu fir de aur pe postavul roșu la cel de mare ținută, sau țesut chiar în galonul care formează banda la cel de mică ținută): o tresă și un rînd de frunze pentru general de brigadă și o stea pe soarele epoletului, și cîte două pentru general de divizie.

Trupele călări au, și pentru mică și pentru mare ținută, trefle.

Dragonul sabiei este, pentru toate armele și toate gradele ofițerești, de fir de aur cu două trese (roșu și albastru) și ciucure tare. La fel centironul — de fir, cu o tresă roșie și una albastră, închis cu două plăci galbene cu capete de lei — este general, cu excepția medicilor care au pe plăcile de închidere șarpele încolăcit și veterinarii capete de cai, iar flotila, centiron albastru cu dungi aurii pentru mare ținută și negru pentru mică ținută, avînd o singură placă de închidere cu o ancoră încoronată; toate aceste centiroane au și port-sabie, spre deosebire de centiroanele obișnuite care nu au. Cavaleria purta în loc de centiron briu din fir auriu. Infanteria de linie — chipiul general, cu bandă și paspoale roșii, și ambele sfere ale pamponului roșii; manșetele, paspoalele, contra-epoleții și partea din față a gulerului tunicii sînt de postav roșu ecarlat (aprins — un fel de vermillon). Pantalonii ser sînt paspolați cu roșu; pentru vară sînt adoptați pantaloni de pînză (Înalt Decret nr. 1173/19 mai 1878). Săpătorii (sapeur) mai au un șorț de piele albă și „calpac” din blană de urs. Pe mîneacă, între cot și manșetă, poartă două topoare încrucișate, din postav roșu.

Ofițerii inferiori vor avea pamponul cu sfera de sus roșie, iar cea de jos galbenă, cei superiori vor avea sfera de jos bicoloră (galben sus și albastru la bază) și de fir la șefii de corpuri.

Pompierii — care au luptat ca artileriști — poartă cască de metal galben ce în mare ținută primește în partea stângă un penaj roșu. În rest au aceeași uniformă cu infanteria, cu singura excepție că gulerul e în întregime roșu, iar manșetele, de postav civit, sînt doar paspolate cu roșu.

Vinătorii pedestri — au pălărie de postav negru, cu borul ridicat în partea dreaptă și prins de calotă cu o cocardă tricoloră. În mică ținută se va purta un pampon lunguiet, verde, cu o olivă de lină neagră la bază, iar în mare ținută penajul de cocoș negru, curbat în jos. Tunica de postav castaniu, la două rinduri, se închide cu cîte cinci nasturi pe șir. Contra-epoleții, manșetele și toate paspoalele sînt verzi. Ofițerii au pentru mică ținută un chipiu cu banda verde; la pălărie distincția gradelor se face după galoanele de fir prinse pe panglica de piele. Pamponul va fi ca al trupei, diferind doar materialul olivei: de mătase galbenă, iar comandanții de batalion, de fir.

Roșorii — au căciulă de miel negru, ornamentată cu un fund mobil de postav de culoare galben-citron pentru Regimentul 1 și alb pentru Regimentul 2, lăsat pe partea stîngă; un șnur din două găitane de lină galbenă șerpuieste pe toată suprafața căciunii, terminîndu-se cu două plăci ovale, împletite din trese de lină. Căciula e surmontată de un pampon oval de lină galbenă și o egretă albă din păr de cal. Ca auxilium mai este o sub-bărbie de piele de lac negru și o „ținc-căciula“ (găitan de lină galbenă, lung de 1,80 m, care se prinde cu un capăt de căciulă și cu altul de briu). Tunica este de postav roșu-garanțe, cu brandenburguri și găitane pe umeri, de lină neagră. Pantalonii albi au găitane negre, iar briul care încinge tunica este de găitan de lină galbenă. La trupă, leduncu, centironul de sabia, dragonul și tocul de carabină sînt de piele albă; cartușiera neagră. Ofițerii au căciula de astrahan, găitanele și brandenburgurile de mătase, și toate accesoriile de fir. În mică ținută poartă chipiu, cu banda de culoare caracteristică regimentului, dar fără pampon.

Artileria — chipiu cu banda și paspoalele negre; penajul de mare ținută e roșu, răsfrînt în față, iar pamponul de mică ținută e ca al infanteriei. Tunica de postav castaniu, la două rinduri, are cîte șapte nasturi pe șir. Gulerul, manșetele și contra-epoleții sînt negri, iar paspoalele și grenada flăcărîndă de pe guler roșii ecarlat. Ofițerii au pantalonii de mare ținută cu lampasuri roșii ecarlat; ledunca și cartușiera sînt aurii. Pamponul de mică ținută e ca al ofițerilor de infanterie.

Corpul de geniu — chipiu roșu-garanțe cu bandă și paspoale negre și egretă roșie de păr de cal; în mică ținută pamponul e cu la infanterie. Gulerul, manșetele și contra-epoleții de postav negru. Pe guler este o grenadă flăcărîndă, roșie. Pantalonii sînt de postav civit, cu lampasuri roșii.

Flotila — la uniformă de mare ținută a trupei: o pălărie de lac negru, cu borurile ridicate, avînd o panglică neagră, care are scris în față, cu auriu, numele vasului, iar la extremitățile panglicilor care atîrnă pe spate, o ancoră, tot aurie; în funcție de sezon se poartă spențer (tunică strîmtă, scurtă pînă în talie) sau cabană (manta scurtă pînă la genunchi) — amîndouă de postav civit, la două rinduri, cu gulerul răsfrînt și cu ancore roșii la colțurile lui; cămașa de marină — de pînză albă, cu guler răsfrînt, de pînză albastră, și avînd pe margine cusute cîte trei șireturi albe, la fel ca la manșete — sau flanelă de bumbac, fără guler, vîrgată alb cu albastru; cravată neagră; pantaloni de ordonanță, de postav civit, sau pînză albă. În ținută de servicii se poartă cabană, cămașă de flanelă civit sau de jersey, flanela de bumbac, cravată, pantaloni de ordonanță și bonetă civit, cu fundul rotund și mai mare în diametru decît baza, avînd în mijloc un ciucure roșu cu panglica la fel ca la pălărie.

La uniformă de mare ținută a ofițerilor flotilei survin modificări la distincția gradelor în mare ținută: sublocotenenții au la guler o baghetă de canetil (fir de aur sîrmat), iar deasupra o dantelărie din același material; la manșete la fel; locotenenții au

Uniformele armatei române în timpul războiului de independență

General de divizie, mare ținută

Căpitan de artilerie, mare ținută

**Locotenent din regimentul 1 roșiori,
mare ținută**

Dorobanț, ținută de vară

Locotenent din flotilă, mare ținută

Vânător pedestru, ținută de campanie

le manșete și la guler bagheta, dantelăria, și o ancoră la colțuri ; căpitanii la fel, însă ancora e încolăcită de două frunze de stejar ; maiorii la fel, dar cu trei ancore și frunze de stejar ; locotenent-coloneii au gulerul și manșetele străbătute în întregime de împletitura de ancure și frunze de stejar. Epoleții sînt acoperiți cu pînză de aur mat și avînd în centru o ancoră încoronată — franjurile și stelele sînt cele generale. În mică ținută gradele sînt lizibile la manșetă : un galon orizontal, de fir, pentru sublocotenent, două pentru locotenent, trei pentru căpitan, patru pentru maior și cinci pentru locotenent-colonel (din care cel din mijloc de argint). Totdeauna ultimul galon formează un ochi în mijloc. Același galon apare și pe banda șepcii. Marea ținută e compusă din : bicorn — care pe margine are un galon de mătase neagră și o gansă de aur în partea dreaptă ; ofițerii superiori au pe margine un șir de fulgi negri. Fracul, de postav subțire, civit, este la două rînduri ; pe pulpane are ancure de aur. Pantalonii sînt din același material cu fracul, avînd ca lampas un galon de aur, cu ancure. Vesta de pichet alb, legătura de gît neagră, mănușile albe și sabia, încinsă peste frac de centironul albastru cu dungi aurii, întregesc marea ținută. În ținuta de servicii se poartă șapcă, cu cozoroc înclinat și ancoră încoronată în față ; gheroc (redingotă) civit, la două rînduri, cu epoleți ; vestă de postav civit sau de pînză albă, cu guler răsfrînt ; pantaloni de postav civit, fără galon, sau albi ; legătura de gît, mănușile și sabia cu centiron albastru. În ținută de campanie nu se poartă epoleți, ci numai ține-epoleți, iar centironul e negru. Nu se admite purtarea barbișonului sau a mustăților, ci ori ras ori barbă completă.

Călărașii — au căciula la fel ca a roșiorilor, dar cu fundul roșu și găitanul înlocuit cu un lanț de alamă ; pamponul de lînă roșie, egreta roșie. Celelalte efecte sînt ca la roșiori, diferind culorile ; toate brandenburgurile roșii, tunica civit. Vara se poartă o bluză de pînză albă, cu guler, manșete, contra-epoleți și cele cinci petlițe de pe piept, roșii.

Pentru distincția gradelor pe guler se prind niște petlițe albe : una pentru brigadier, două pentru sergent, trei pentru sergent-major. Și tunica și bluza se țin cu un brîu de lînă roșie, innodat în stînga și atîrnîndu-i capetele. Ofițerii au și un chipiu cu banda roșie ecarlat, iar brîul și ține-căciula sînt ca la ofițerii de roșiori.

Dorobanții — au căciulă de miel negru, de forma numită „cucă” ; cocarda din stînga prinde o pană de vultur, în realitate se purta pană de curcan, de unde și porecla ; bluza albă ca a călărașilor — dar fără petlițe pe piept — are gulerul, manșetele, contra-epoleții și tivul albastru deschis. Mantaua se purta cu o legătură de gît albastră, cu capetele înăuntru (Decizia Ministerială nr. 27/1 august 1873). Ofițerii au aceeași uniformă ca infanteria, dar cu paspoale, petlițe și banda chipiului albastru deschis, iar pamponul cu sfera de sus albastră. În 1878 se introduce și pentru ofițeri căciulă ca a trupei (Înalt Decret nr. 1317/26 mai 1878) pentru mare ținută, ținută de servicii și de campanie.

Compania sanitară — chipiul are banda de postav civit și paspoale roșii ; pamponul are sferile roșu-garance ; gulerul și manșetele civite, tot cu paspoale roșii ; contra-epoleții roșii cu o cruce albă pe ei.

Medicii, farmaciștii și veterinarii au chipiu roșu cu bandă de catifea : neagră la cei dinții, verde închis la cei de-al doilea și albastru închis la cei din urmă ; pamponul medicilor e cu sfera de sus roșu-garance și cea de jos albastră, farmaciștii verde și galben, veterinarii albastru și roșu-garance — în mare ținută toți vor avea penaje bicolore identice pampoanelor. În mică ținută, pe umeri poartă treflele după modelul general, iar în mare ținută un fel de contra-epoleți de catifea (neagră la medici, verde la farmaciști, albastră la veterinari) cu broderii ; la fel sînt și manșetele. Pantaloni sînt de postav civit cu lampasuri roșu-garance pentru mare ținută și ser, cu aceleași lampasuri pentru mică ținută. În ținută de campanie vor purta o geantă de piele (roșie pentru ofițerii superiori și neagră pentru cei inferiori) cu o cruce roșie pe capac.

Uniforma muzicanților — este cea a corpului din care fac parte, la care se adaugă un galon de lînă tricoloră, cu romburi, în locul paspoalului chipiului și deasupra benzii, deasupra petlițelor manșetelor și a gulerului ; numai la muzicanții de infanterie și de geniu pe piept apar șapte lițe (trese) de galon tricolor ; sub terminația contra-epoleților, la cusătura mînceii este prinsă o bucată de postav de culoare caracteristică armiei, și cu același galon tricolor la margine. Pamponul este alb la infanterie, iar egreta roșie ; la roșiori egreta e roșie, la călărași albă, iar la artilerie, penaj alb. Tamburii majori de infanterie au pentru mare ținută haine de postav fin, cu epoleți de mătase roșie, cu franjuri de lînă galbenă, pe cap au calpac de blană de urs cu penaj roșu, și paloș la brîu.

Uniforma ofițerilor de stat-major domnesc — chipiu de postav albastru deschis cu bandă roșu închis. Pamponul are sfera de sus bicoloră (roșu închis sus și alb la bază) și cea de jos galbenă ; în mare ținută poartă penaj alb, răsfrînt. Tunica e albastră deschis cu guler și manșete roșii închis și broderii de fir pe ele. Pe epoleți are inițiala domnească de argint. În toate ținutele se poartă eghileți la umărul drept. În mare ținută se poartă eșarfa trecută pe sub epoletul de la umărul drept, și centironul general. Pantaloni de culoarea fondului tunicii cu lampasuri roșii închis, iar de postav gri cu aceleași lampasuri, pentru mică ținută.

Uniforma generalilor — la chipiul de mare ținută se poartă egretă albă, iar la cel de mică ținută pampon cu sfera de sus de fir și cea de jos albă, pentru general de brigadă și ambele de fir pentru cel de divizie. La gulerul și manșetele roșii ale tunicii sînt broderii cu frunze de stejar. Pantaloni de mare ținută sînt de postav civit cu lampasuri roșii ecarlat și paspoal între ele ; cei ser de mică ținută au aceleași lampasuri.

Corpul de stat-major — chipiul inițial roșu ecarlat se schimbă în alb (Înalt Decret nr. 1172/19 mai 1878). Pamponul are sfera de sus bicoloră (galben sus, albastru la bază) și cea de jos roșie. Penajul e tot tricolor. Tunica va avea fondul caracteristic armeei de la care provine ofițerul, pe guler purtând o grenadă cu fulgere, de fir. Eghileți se poartă în mare ținută. În ambele ținute pantalonii ser au lampasuri roșii.

În concluzie, după cum se vede și din reconstituirile grafice pe care le-am executat, uniforme armatei române se încadrează în contextul uniformologic internațional, păstrându-și însă niște caracteristici naționale bine definite (precum dorobanții, roșiorii și călărașii).

LES UNIFORMES DE L'ARMÉE ROUMAINE PENDANT LA GUERRE D'INDÉPENDANCE DE LA PATRIE

R é s u m é

L'article dont il est question, s'occupe des uniformes de l'armée roumaine datant de l'an 1873 (quand apparaît la brochure de l'uniformité) et jusqu'au temps de la Guerre de l'Indépendance, poursuivant les modifications qui ont eu lieu.

On analyse les coiffures, les types des tuniques et les couleurs caractéristiques de tous les troupes (infanterie de ligne, chasseurs à pied, „dorobanți”, cavalerie — „roșiori” et „călărași” —, artillerie, génie, flottille ainsi que les différences des grades aux uniformes des officiers.

En conclusion, on mentionne l'encadrement des uniformes roumaines dans le contexte international de l'époque, naturellement en gardant les caractères nationaux.